WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 26 maja 2011 r.*

W sprawie C-485/07

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Centrale Raad van Beroep (Niderlandy) postanowieniem z dnia 1 listopada 2007 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 5 listopada 2007 r., w postępowaniu:

Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen

przeciwko

H. Akdas,

H. Agartan,

Z. Akbulut,

* Język postępowania: niderlandzki.

M. Bas,

K. Yüzügüllüer,

E. Keskin,

C. Topaloglu,

A. Cubuk,

S. Sariisik,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, J.J. Kasel (sprawozdawca), A. Borg Barthet, M. Ilešič i M. Berger, sędziowie,

rzecznik generalny: E. Sharpston,
sekretarz: M. Ferreira, główny administrator,

I - 4504

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 21 października 2010 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen przez F. Keunena oraz I. Eijkhout, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu H. Akdasa przez C. de Roya van Zuydewijna, advocaat,

— w imieniu H. Agartana przez D. Schaapa, advocaat,

— w imieniu M. Basa przez N. Türkkola, advocaat,

— w imieniu rządu niderlandzkiego przez C. Wissels, C. ten Dam oraz M. Noort, działające w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez Z. Bryanston-Cross, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez J. Coppela oraz T. Warda, barristers,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez M. van Beeka oraz V. Kreuschitza, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 9 Układu ustanawiającego stowarzyszenie między Europejską Wspólnotą Gospodarczą a Republiką Turcji, podpisanego w dniu 12 września 1963 r. w Ankarze przez Republikę Turcji z jednej strony i przez państwa członkowskie EWG oraz Wspólnotę z drugiej strony, który został zawarty, zatwierdzony i ratyfikowany w imieniu tej ostatniej decyzją Rady 64/732/EWG z dnia 23 grudnia 1963 r. (Dz.U. 1964, 217, s. 3685, zwanego dalej „układem stowarzyszeniowym"), art. 59 protokołu dodatkowego, podpisanego w dniu 23 listopada 1970 r. w Brukseli oraz zawartego, zatwierdzonego i ratyfikowanego w imieniu Wspólnoty rozporządzeniem Rady (EWG) nr 2760/72 z dnia 19 grudnia 1972 r. (Dz.U. L 293, s. 1, zwanego dalej „protokołem dodatkowym") oraz art. 3 ust. 1 i art. 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji Rady Stowarzyszenia nr 3/80 z dnia 19 września 1980 o stosowaniu systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich Wspólnot Europejskich do pracowników tureckich i członków ich rodzin (Dz.U. 1983, C 110, s. 60, zwanej dalej „decyzją nr 3/80").

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (zarządem instytutu zarządzania ubezpieczeniami pracowników najemnych, zwanym dalej „Uwv") a H. Akdasem i ośmioma innymi byłymi tureckimi pracownikami migrującymi w przedmiocie zniesienia względem nich dodatku do renty z tytułu trwałej niezdolności do pracy (zwanego dalej „świadczeniem dodatkowym"), wypłacanego im na podstawie ustawodawstwa niderlandzkiego.

Ramy prawne

Uregulowania Unii

Stowarzyszenie EWG–Turcja

Układ stowarzyszeniowy

3 Zgodnie z art. 2 ust. 1 układu stowarzyszeniowego jego celem jest promowanie stałego i zrównoważonego wzmacniania więzi handlowych i gospodarczych pomiędzy stronami, w tym także w zakresie stosunków pracy, poprzez stopniowe osiąganie swobody przepływu pracowników (art. 12 układu stowarzyszeniowego), jak również przez eliminację ograniczeń w zakresie swobody podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej (art. 13 tego układu) oraz swobody świadczenia usług (art. 14 tego układu) celem polepszenia poziomu życia narodu tureckiego i ułatwienia przystąpienia w późniejszym czasie Republiki Turcji do Wspólnoty (motyw czwarty preambuły i art. 28 tego układu).

4 W tym celu układ stowarzyszeniowy obejmuje okres przygotowawczy, pozwalający Republice Turcji na wzmocnienie z pomocą Wspólnoty jej gospodarki (art. 3 układu), okres przejściowy, podczas którego zostaną zapewnione stopniowe ustanowienie unii celnej między Turcją a Wspólnotą oraz zbliżenie ich polityki gospodarczej (art. 4 układu), oraz okres końcowy, opierający się na unii celnej i skutkujący wzmocnieniem koordynacji polityki gospodarczej umawiających się stron (art. 5 układu).

5 Artykuł 6 układu stowarzyszeniowego brzmi następująco:

„Aby zapewnić zastosowanie i stopniowy rozwój stowarzyszenia, Umawiające się Strony zbierają się w Radzie Stowarzyszenia, która działa w granicach uprawnień przyznanych jej przez układ" [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tego układu, protokołu dodatkowego i decyzji nr 3/80 poniżej].

6 Zgodnie z art. 8 układu stowarzyszeniowego, zawartym w tytule II, zatytułowanym „Wprowadzenie w życie okresu przejściowego":

„Aby realizować cele przedstawione w art. 4, Rada Stowarzyszenia ustala, przed rozpoczęciem okresu przejściowego i zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 1 protokołu tymczasowego, warunki, sposoby i etapy implementacji własnych postanowień w dziedzinach objętych Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską, które należy uwzględnić, w szczególności zawarte w niniejszym tytule, jak również wszelkie właściwe klauzule ochronne".

7 Artykuł 9 układu stowarzyszeniowego, zawarty w tym samym tytule II tegoż układu, ma następujące brzmienie:

„Umawiające się Strony uznają, że w ramach zakresu zastosowania niniejszego układu oraz bez uszczerbku dla przepisów szczególnych, które mogą być stanowione zgodnie z art. 8, zabroniona jest wszelka dyskryminacja ze względu na przynależność państwową, zgodnie z zasadą zapisaną w art. [12 WE]".

8 Artykuł 12 układu stowarzyszeniowego, również zawarty w tytule II tego układu, w jego rozdziale 3, zatytułowanym „Inne przepisy dotyczące polityki gospodarczej", przewiduje:

„Umawiające się Strony uzgadniają, że uwzględnią art. [39 WE], [40 WE] i [41 WE], aby osiągnąć stopniowo swobodny przepływ pracowników".

9 Zgodnie z art. 22 ust. 1 układu stowarzyszeniowego:

„W celu realizacji celów ustalonych układem [stowarzyszeniowym] i w przewidzianych przez układ przypadkach Radzie Stowarzyszenia przysługują uprawnienia decyzyjne. Każda z dwóch stron jest zobowiązana do podejmowania działań, jakich wymaga wykonanie przyjętych decyzji […]".

— Protokół dodatkowy

10 Protokół dodatkowy, który zgodnie ze swoim art. 62 stanowi integralną część układu stowarzyszeniowego, określa, zgodnie ze swoim art. 1, warunki, środki i etapy realizacji okresu przejściowego, określonego w art. 4 tego układu.

11 Protokół dodatkowy zawiera tytuł II, zatytułowany „Przepływ osób i usług", którego rozdział I jest poświęcony „pracownikom".

12 Artykuł 36 protokołu dodatkowego, należący do wyżej wspomnianego rozdziału I, przewiduje, że swobodny przepływ pracowników pomiędzy państwami członkowskimi Wspólnoty i Turcją będzie osiągany stopniowo, zgodnie z zasadami wyrażonymi w art. 12 układu stowarzyszeniowego, pomiędzy końcem dwunastego i dwudziestego drugiego roku po wejściu w życie tego układu i że Rada Stowarzyszenia zadecyduje o środkach potrzebnych do osiągnięcia tego celu.

13 Artykuł 39 protokołu dodatkowego ma następujące brzmienie:

„1. Przed końcem pierwszego roku po wejściu w życie niniejszego protokołu Rada Stowarzyszenia przyjmuje postanowienia w dziedzinie zabezpieczeń społecznych dla pracowników obywatelstwa tureckiego, którzy przemieszczają się wewnątrz Wspólnot, i ich rodzin przebywających na terenie Wspólnoty.

2. Postanowienia te muszą umożliwić pracownikom narodowości tureckiej [obywatelstwa tureckiego], zgodnie z zasadami, które zostaną ustalone, sumowanie okresów ubezpieczenia i zatrudnienia w różnych państwach członkowskich w celu uzyskania emerytury i renty, odprawy pośmiertnej i renty inwalidzkiej, jak również opieki zdrowotnej pracownika i jego rodziny przebywających na terenie Wspólnoty. Postanowienia te nie stwarzają obowiązku uwzględnienia przez państwa członkowskie okresów zrealizowanych [ukończonych] w Turcji.

3. Powyższe środki muszą zapewnić wypłatę świadczeń rodzinnych, jeśli rodzina pracownika przebywa na terenie Wspólnoty.

4. Musi istnieć możliwość transferowania [przeniesienia] do Turcji emerytur i rent, odpraw pośmiertnych i inwalidzkich otrzymanych na mocy postanowień podjętych na podstawie ust. 2.

5. Postanowienia przewidziane w niniejszym artykule nie naruszają praw i zobowiązań wynikających z umów dwustronnych między Turcją a państwami członkowskimi Wspólnoty, o ile umowy takie przewidują dla obywateli tureckich korzystniejsze warunki".

14 Artykuł 59 protokołu dodatkowego stanowi:

„W dziedzinach objętych niniejszym protokołem Turcja nie może być traktowana w sposób bardziej korzystny niż sposób, w jaki państwa członkowskie traktują się wzajemnie na mocy [traktatu WE]".

— Decyzja nr 3/80

15 Decyzja nr 3/80, która została przyjęta przez Radę Stowarzyszenia na podstawie art. 39 protokołu dodatkowego, ma na celu koordynację systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich, tak aby zagwarantować pracownikom tureckim zatrudnionym obecnie lub dawniej w jednym lub większej liczbie państw członkowskich Wspólnoty oraz członkom ich rodzin i ich zstępnym, świadczenia należące do tradycyjnych działów zabezpieczenia społecznego. W tym celu postanowienia tej decyzji przejęły w istocie przepisy rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych i ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz.U. L 149, s. 2).

16 Zgodnie z brzmieniem art. 2 decyzji nr 3/80, zatytułowanym „Podmiotowy zakres zastosowania":

„Niniejsza decyzja stosuje się do:

— pracowników, którzy podlegają bądź podlegali ustawodawstwu jednego lub większej liczby państw członkowskich i którzy są obywatelami tureckimi,

— członków rodziny tych pracowników, którzy zamieszkują na terytorium jednego z państw członkowskich,

— zstępnych tych pracowników".

17 Artykuł 3 ust. 1 decyzji nr 3/80, zatytułowany „Zasada równego traktowania", który przejął brzmienie art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71, stanowi:

„Z zastrzeżeniem przepisów szczególnych, zawartych w niniejszej decyzji, osoby zamieszkujące na terytorium jednego z państw członkowskich, do których stosują się przepisy niniejszej decyzji, podlegają obowiązkom i korzystają z praw wynikających z ustawodawstwa każdego państwa członkowskiego na tych samych warunkach co obywatele tego państwa".

18 Artykuł 4 decyzji nr 3/80, zatytułowany „Przedmiotowy zakres zastosowania", przewiduje w swoim ust. 1 i 2:

„1. Niniejsza decyzja stosuje się do wszystkich ustawodawstw odnoszących się do działów zabezpieczenia społecznego, które dotyczą:

a) świadczeń w razie choroby i macierzyństwa;

b) świadczeń z tytułu inwalidztwa, łącznie ze świadczeniami służącymi zachowaniu albo zwiększeniu zdolności do zarobkowania;

c) emerytur;

d) świadczeń dla osób pozostałych przy życiu;

e) świadczeń z tytułu wypadku przy pracy i choroby zawodowej;

f) świadczeń z tytułu śmierci;

g) zasiłków dla bezrobotnych;

h) świadczeń rodzinnych.

2. Niniejsze rozporządzenie stosuje się do powszechnych i specjalnych systemów zabezpieczenia społecznego, składkowych i nieskładkowych […]".

19 Artykuł 6 decyzji nr 3/80, zatytułowany „Uchylenie klauzul zamieszkania […]", który odpowiada art. 10 rozporządzenia nr 1408/71, stanowi w swoim ust. 1 akapit pierwszy:

„Z zastrzeżeniem odmiennego uregulowania niniejszej decyzji świadczenia przyznawane z tytułu inwalidztwa, wieku lub renty dla członków rodziny pozostałych przy życiu, jak również renty wypłacane z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, do których zainteresowany jest uprawniony na podstawie przepisów jednego lub więcej państw członkowskich, nie mogą być obniżane, zmieniane, zawieszone, znoszone, ani zajmowane z tego powodu, że uprawniony zamieszkuje na terytorium Turcji lub innego państwa członkowskiego aniżeli państwo, na którego terytorium siedzibę ma podmiot zobowiązany do wypłaty świadczenia".

20 Tytuł III decyzji nr 3/80, zatytułowany „Przepisy szczególne dotyczące różnych typów świadczeń", zawiera przepisy koordynujące, inspirowane przepisami rozporządzenia nr 1408/71, dotyczące w szczególności świadczeń z tytułu inwalidztwa, emerytur i świadczeń z tytułu śmierci (rent).

21 Zgodnie z art. 32 decyzji nr 3/80:

„Turcja i Wspólnota podejmują, każda ze swojej strony, środki służące wykonaniu przepisów niniejszej decyzji".

22 W dniu 8 lutego 1983 r. Komisja Wspólnot Europejskich przedstawiła projekt rozporządzenia Rady (EWG) dotyczącego stosowania w ramach Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej decyzji nr 3/80 (Dz.U. C 110, s. 1), zgodnie z którym decyzja ta „stosuje się we Wspólnocie" (art. 1) i który ustanawia „dodatkowe zasady stosowania" tej decyzji.

23 W tej formie projekt ten nie doprowadził jednak do przyjęcia rozporządzenia Rady Unii Europejskiej.

Rozporządzenie nr 1408/71

24 Rozporządzenie nr 1408/71 zawiera art. 3, zatytułowany „Zasada równego traktowania", którego ust. 1 stanowi:

„Z zastrzeżeniem przepisów szczególnych, zawartych w niniejszym rozporządzeniu osoby zamieszkujące na terytorium jednego z państw członkowskich, do których stosują się przepisy niniejszego rozporządzenia, podlegają obowiązkom i korzystają z praw wynikających z ustawodawstwa każdego państwa członkowskiego na tych samych warunkach, co obywatele tego państwa".

25 Artykuł 4 tego rozporządzenia określa jego przedmiotowy zakres zastosowania w następujący sposób:

„1. Niniejsze rozporządzenie stosuje się do wszystkich ustawodawstw odnoszących się do działów zabezpieczenia społecznego, które dotyczą:

a) świadczeń w razie choroby i macierzyństwa;

b) świadczeń z tytułu inwalidztwa, włącznie ze świadczeniami służącymi zachowaniu albo zwiększeniu zdolności do zarobkowania;

c) emerytur;

d) rent rodzinnych;

e) świadczeń z tytułu wypadku przy pracy i choroby zawodowej;

f) świadczeń z tytułu śmierci;

g) zasiłków dla bezrobotnych;

h) świadczeń rodzinnych.

2. Niniejsze rozporządzenie stosuje się do powszechnych i specjalnych systemów zabezpieczenia społecznego, składkowych i nieskładkowych […]".

26 Artykuł 1 pkt 2 rozporządzenia Rady (EWG) nr 1247/92 z dnia 30 kwietnia 1992 r., zmieniającego rozporządzenie nr 1408/71 (Dz.U. L 136, s. 1), które weszło w życie w dniu 1 czerwca 1992 r., dodał do art. 4 rozporządzenia nr 1408/71 ust. 2a o następującym brzmieniu:

„Niniejsze rozporządzenie stosuje się również do specjalnych świadczeń nieskładkowych, wynikających z ustawodawstwa lub z systemów innych niż określone w ust. 1 lub które są wyłączone na podstawie ust. 4, jeżeli świadczenia te służą:

a) zapewnieniu uzupełniającego, zastępczego lub pomocniczego pokrycia od ryzyka objętego działami zabezpieczenia społecznego określon[ymi] w ust. 1 lit. a)–h) lub;

b) wyłącznie do zapewnienia szczególnej ochrony osobom niepełnosprawnym".

27 Artykuł 1 pkt 2 rozporządzenia nr 647/2005 zmienił ten art. 4 ust. 2a, który od tego momentu stanowi:

„Niniejszy artykuł stosuje się do specjalnych świadczeń pieniężnych o charakterze nieskładkowym, przewidzianych w ramach ustawodawstwa, które z uwagi na jego zakres podmiotowy [podmiotowy zakres zastosowania], cele lub warunki nabycia uprawnienia posiada cechy zarówno ustawodawstwa dotyczącego zabezpieczenia społecznego, o którym mowa w ust. 1, jak również pomocy społecznej.

»Specjalne świadczenia pieniężne o charakterze nieskładkowym« oznaczają świadczenia, które:

a) są przeznaczone na zapewnienie:

i) uzupełniającego, zastępczego lub dodatkowego ubezpieczenia od ryzyk objętych działami zabezpieczenia społecznego, o których mowa w ust. 1, które zagwarantują zainteresowanym osobom dochód na poziomie minimum egzystencji, uwzględniający sytuację gospodarczą i społeczną w zainteresowanym państwie członkowskim; albo

ii) wyłącznie szczególnej ochrony niepełnosprawnym, ściśle powiązanej z otoczeniem społecznym takiej osoby w zainteresowanym państwie członkowskim oraz

b) jeżeli finansowanie pochodzi wyłącznie z obowiązkowego opodatkowania przeznaczonego na pokrycie ogólnych wydatków publicznych, a warunki przyznawania i ustalania wysokości świadczeń nie są uzależnione od jakiejkolwiek składki ze strony beneficjenta. Jednakże świadczeń zapewnianych w celu uzupełnienia świadczenia składkowego nie uważa się wyłącznie z tego powodu za świadczenia składkowe; oraz

c) są wymienione w załączniku IIa".

28 Zgodnie z brzmieniem art. 10 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1408/71:

„O ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, świadczenia pieniężne z tytułu inwalidztwa, emerytalne lub renty rodzinne, renty z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej oraz świadczenia z tytułu śmierci uzyskane na podstawie ustawodawstwa jednego lub kilku państw członkowskich, nie podlegają zmniejszeniu, zmianie, zawieszeniu, zniesieniu ani przepadkowi z tego tylko powodu, że uprawniony zamieszkuje terytorium innego państwa członkowskiego niż to, gdzie znajduje się instytucja zobowiązana do wypłaty świadczeń".

29 Artykuł 1 pkt 4 rozporządzenia nr 1247/92 wprowadził do rozporządzenia nr 1408/71 również nowy art. 10a, którego ust. 1 ma następujące brzmienie:

„Nie naruszając przepisów art. 10 i tytułu III, osobom, do których stosuje się niniejsze rozporządzenie, udziela się specjalnego świadczenia pieniężnego o charakterze nieskładkowym, określonego w art. 4 ust. 2a, wyłącznie na terytorium państwa członkowskiego, na którym zamieszkują, zgodnie z ustawodawstwem tego państwa, pod warunkiem że takie świadczenia są wymienione w załączniku IIa. Świadczenia takie są udzielane przez instytucję miejsca zamieszkania i na jej koszt".

30 Artykuł 1 pkt 5 rozporządzenia nr 647/2005 zmienił ust. 1 tegoż art. 10a, który od tego momentu stanowi:

„Przepisów art. 10 i tytułu III nie stosuje się do specjalnych świadczeń pieniężnych o charakterze nieskładkowym, o których mowa w art. 4 ust. 2a. Osoby, do których stosuje się niniejsze rozporządzenie, otrzymują te świadczenia wyłącznie na terytorium państwa członkowskiego, w którym zamieszkują, oraz zgodnie z ustawodawstwem tego państwa, pod warunkiem że świadczenia te są wymienione w załączniku IIa. Świadczenia wypłacane są przez instytucję miejsca zamieszkania oraz na jej koszt".

31 Zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1247/92:

„1. Stosowanie art. 1 niniejszego rozporządzenia nie spowoduje cofnięcia [odebrania] świadczeń, udzielonych przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia przez właściwe instytucje państwa członkowskiego, zgodnie z przepisami tytułu III rozporządzenia […] nr 1408/71, do którego stosuje się przepisy art. 10 tego rozporządzenia.

2. Stosowanie art. 1 niniejszego rozporządzenia samo w sobie nie spowoduje odrzucenia wniosku o specjalne świadczenie o charakterze nieskładkowym, udzielane jako dodatek do emerytury lub renty, złożonego przez wnioskodawcę lub beneficjenta, który spełnił warunki dotyczące udzielenia tego świadczenia przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia, nawet jeśli zamieszkuje on na terytorium innego państwa niż państwo właściwe, pod warunkiem że wniosek o świadczenie został złożony w ciągu pięciu lat od wejścia w życie niniejszego rozporządzenia".

32 Warunki wykonania rozporządzenia nr 1408/71 ustaliło rozporządzenie Rady (EWG) nr 574/72 z dnia 21 marca 1972 r. (Dz.U. L 74, s. 1).

Uregulowania krajowe

33 W Niderlandach Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (ustawa o ubezpieczeniu na wypadek niezdolności do pracy, zwana dalej „WAO"), obowiązująca od 1966 r., przewiduje ubezpieczenie pracowników najemnych na wypadek niezdolności do pracy.

34 Toeslagenwet (ustawa o świadczeniach dodatkowych, zwana dalej „TW") z dnia 6 listopada 1986 r., która weszła w życie w dniu 1 stycznia 1987 r., ma na celu przyznanie osobom otrzymującym z ubezpieczenia społecznego, takiego jak wprowadzone w życie przez WAO (takiego jak w szczególności z tytułu ubezpieczenia na wypadek bezrobocia, choroby i wypadków przy pracy), świadczenia z tytułu utraty wynagrodzenia, niższego niż wynagrodzenie minimalne świadczenia dodatkowego, którego przeznaczeniem jest podniesienie poziomu zastępczego dochodu do poziomu, którego górną granicą jest wysokość minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w Niderlandach. W okresie wystąpienia okoliczności faktycznych, które doprowadziły do powstania sporu przed sądem krajowym, to świadczenie dodatkowe było wypłacane w wysokości do 30% wynagrodzenia minimalnego, tak że uprawnieni, którzy otrzymywali świadczenie z tytułu inwalidztwa na poziomie niższym aniżeli 70% tego wynagrodzenia, mieli dochód poniżej jego wysokości. Na wniosek zainteresowanego Uwv stwierdza istnienie prawa do dodatku na podstawie TW.

35 Wet beperking export uitkeringen (ustawa o ograniczeniu przenoszenia świadczeń, zwana dalej „BEU") z dnia 27 maja 1999 r. wprowadziła do TW nowy art. 4 a, którego ust. 1 przewiduje, że osoba, która spełnia warunki przyznania świadczenia na podstawie tej ostatniej ustawy, nie jest uprawniona do jego otrzymywania w okresie, w którym nie zamieszkuje na terytorium Niderlandów. BEU precyzuje, że przeniesienie

przedmiotowych świadczeń jest możliwe tylko, jeżeli umowa dwustronna zawarta z państwem miejsca zamieszkania zainteresowanego gwarantuje właściwe stosowanie uregulowania niderlandzkiego.

36 Jak wynika z uzasadnienia BEU, ta zmiana TW miała na celu zastąpienie zasady związku osobowego zasadą terytorialności w celu poprawy warunków kontroli wypłaty świadczeń wypłacanych uprawnionym zamieszkującym za granicą. W tym kontekście w uzasadnieniu tej zmiany ustawodawca niderlandzki powołał się również na charakter świadczenia dodatkowego, którego celem jest zapewnienie minimum egzystencji w Niderlandach, i fakt, że jego finansowanie jest gwarantowane przez budżet państwa.

37 Wyżej wymieniona zmiana TW weszła w życie w dniu 1 stycznia 2000 r.

38 Wprowadzone zostały jednakże przepisy przejściowe, zgodnie z którymi osoby, które w dniu poprzedzającym wejście w życie nowego uregulowania były uprawnione do świadczeń przewidzianych przez TW i które w tym dniu nie zamieszkiwały w Niderlandach:

„1° otrzymują [pełną] kwotę, do której wypłaty byłyby uprawnione, gdyby zamieszkiwały w Niderlandach przez okres pierwszego roku po wejściu w życie niniejszej ustawy [czyli w roku 2000];

2° otrzymują dwie trzecie kwoty, do której wypłaty byłyby uprawnione, gdyby zamieszkiwały w Niderlandach przez okres drugiego roku po wejściu w życie niniejszej ustawy [czyli w roku 2001];

3° otrzymują jedną trzecią kwoty, do której wypłaty byłyby uprawnione, gdyby zamieszkiwały w Niderlandach przez okres trzeciego roku po wejściu w życie niniejszej ustawy [czyli w roku 2002]".

39 W następnych latach świadczenia zostają całkowicie zniesione w stosunku do osób, które nie zamieszkują w Niderlandach.

40 Rozporządzenie nr 647/2005 dodało TW, w brzmieniu zmienionym w 2000 r. przez BEU, do zawartej w załączniku IIa do rozporządzenia nr 1408/71, w brzmieniu zmienionym przez rozporządzenie nr 1247/92, listy specjalnych świadczeń nieskładkowych w rozumieniu art. 4a rozporządzenia nr 1408/71, do których, zgodnie z art. 10a rozporządzenia nr 1408/71, obowiązek przenoszenia świadczeń, przewidziany w art. 10 tego rozporządzenia, nie ma zastosowania.

41 Następnie, ze skutkiem od dnia 7 grudnia 2006 r., do TW dodany został nowy przepis przejściowy na korzyść osób zamieszkujących nie w Niderlandach, lecz w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, w państwie członkowskim Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub Szwajcarii, zgodnie z którym osoby te, w zakresie, w jakim w dniu poprzedzającym wejście w życie rozporządzenia nr 647/2005 były uprawnione do świadczeń na podstawie art. 10 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71,

— otrzymują w roku 2007 pełną kwotę, do której wypłaty byłyby uprawnione, gdyby zamieszkiwały w Niderlandach;

— otrzymują w roku 2008 dwie trzecie kwoty, do której wypłaty byłyby uprawnione, gdyby zamieszkiwały w Niderlandach;

— otrzymują w roku 2009 jedną trzecią kwoty, do której wypłaty byłyby uprawnione, gdyby zamieszkiwały w Niderlandach.

42 W stosunku do tych osób świadczenia zostają całkowicie zniesione ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2010 r.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

43 Z postanowienia odsyłającego wynika, że pozwani w postępowaniu przed sądem krajowym są obywatelami tureckimi, którzy przez pewien okres wykonywali pracę najemną w Niderlandach.

44 Po tym jak stali się niezdolni do pracy, pozwani w postępowaniu przed sądem krajowym wystąpili przed 2000 r. o przyznanie świadczenia na podstawie WAO, wypłacanego przez państwo niderlandzkie i świadczenie to zostało im przyznane.

45 Jako że kwota tego świadczenia była niższa niż wynagrodzenie minimalne, pozwani w postępowaniu przed sądem krajowym otrzymywali również, na podstawie TW w brzmieniu obowiązującym przed rokiem 2000, świadczenie dodatkowe, którego celem było zapewnienie dochodu, którego poziom jest jak najbardziej zbliżony do wynagrodzenia minimalnego.

46 Ze względu na brak fizycznej zdolności do dalszej pracy pozwani w postępowaniu przed sądem krajowym powrócili do Turcji, do swoich rodzin, zachowując prawo do tych dwóch świadczeń na podstawie art. 39 ust. 4 protokołu dodatkowego. Wypłaty

były zawsze dokonywane w formie łącznej, bez żadnego rozróżnienia pomiędzy kwotą renty inwalidzkiej a kwotą świadczenia dodatkowego.

47 W następstwie zmiany TW wprowadzonej przez BEU, która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2000 r., właściwe organy niderlandzkie wydały decyzję, stosując przepisy przejściowe, o których mowa w pkt 38 niniejszego wyroku, o stopniowym znoszeniu, w wysokości jednej trzeciej wysokości świadczenia rocznie, począwszy od dnia 1 stycznia 2001 r., świadczenia dodatkowego, które było im dotychczas wypłacane.

48 Pozwani w postępowaniu przed sądem krajowym zaskarżyli jego stopniowe znoszenie.

49 Wyrokiem z dnia 14 marca 2003 r. Centrale Raad van Beroep orzekł, że zniesienie tego świadczenia narusza obowiązek umożliwienia przenoszenia świadczeń, wynikający z art. 5 ust. 1 Konwencji nr 118 o równym traktowaniu pracowników krajowych i zagranicznych w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, przyjętej w Genewie w dniu 28 czerwca 1962 r. przez Światową Organizację Pracy (zwanej dalej „konwencją MOP nr 118").

50 W decyzjach z dnia 18 sierpnia 2003 r. Uwv przyznał pozwanym w postępowaniu przed sądem krajowym świadczenia dodatkowe w pełnej wysokości z mocą wsteczną za okres od dnia 1 stycznia 2001 r. do dnia 30 czerwca 2003 r. Świadczenie dodatkowe zostało natomiast całkowicie zniesione ze skutkiem od dnia 1 lipca 2003 r.

51 Odwołania wniesione przez pozwanych w postępowaniu przed sądem krajowym od tych decyzji o zniesieniu świadczeń dodatkowych zostały oddalone jako bezzasadne.

52 Wyrokami z dnia 19 marca 2004 r. i z dnia 23 sierpnia 2004 r. Rechtbank Amsterdam uznał skargi pozwanych w postępowaniu przed sądem krajowym za zasadne i uchylił zaskarżone decyzje, stwierdzając, że zniesienie świadczenia dodatkowego, które otrzymywali, jest niezgodne nie tylko z art. 5 ust. 1 konwencji MOP nr 118, lecz również z art. 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80 i z zasadą niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową, ustanowioną w art. 14 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPC"), czytanym łącznie z art. 1 protokołu dodatkowego do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanego w Paryżu w dniu 20 marca 1952 r. (zwanego dalej „pierwszym protokołem dodatkowym"), oraz z art. 26 Międzynarodowego paktu praw cywilnych i politycznych, który został przyjęty w dniu 16 grudnia 1966 r. przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych i wszedł w życie w dniu 23 marca 1976 r.

53 Uwv odwołał się od tych wyroków do Centrale Raad van Beroep.

54 Po tym jak Centrale Raad van Beroep stwierdził, podobnie jak Rechtbank te Amsterdam i przy braku sprzeciwów stron zawisłego przed nim postępowania, że dodatkowe świadczenie wypłacane na podstawie WAO, którego przyznanie nie zależy od oceny indywidualnych potrzeb wnioskodawcy, należy traktować jako świadczenie z tytułu inwalidztwa w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. b) decyzji nr 3/80 i należy w związku z tym do przedmiotowego zakresu zastosowania tej ostatniej, ma on jednakże wątpliwości co do, po pierwsze, bezpośredniej skuteczności oraz zakresu art. 6 ust. 1 akapit pierwszy tej decyzji, w zakresie, w jakim zakaz stosowania klauzul zamieszkania jest w niej sformułowany jako bezwzględny, podczas gdy po dniu, w którym decyzja ta została przyjęta, rozporządzenie nr 1408/71 zostało zmienione w ten sposób, że pod pewnymi warunkami ten sam zakaz nie ma zastosowania do specjalnych świadczeń nieskładkowych.

55 Po drugie sąd krajowy ma pewne wątpliwości dotyczące interpretacji zasady niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową w ramach stowarzyszenia EWG–Turcja.

56 W tej kwestii, jak orzekł już Rechtbank te Amsterdam, zasada równego traktowania, ustanowiona w art. 3 ust. 1 decyzji nr 3/80, nie może być skutecznie powoływana w niniejszej sprawie, ponieważ przepis ten stosuje się wyłącznie do „osób zamieszkujących na terytorium państwa członkowskiego", podczas gdy pozwani w postępowaniu przed sądem krajowym mają obecnie swoje miejsce zamieszkania w Turcji. Inaczej jest jednakże w przypadku art. 9 układu stowarzyszeniowego, który nie zawiera podobnego zastrzeżenia.

57 Dla stron postępowania bezsporne jest, że ten ostatni przepis jest bezpośrednio skuteczny. Ponadto z utrwalonego orzecznictwa wynika, że przepis ten zakazuje nie tylko jawnej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową, lecz również wszelkich ukrytych form dyskryminacji, które – poprzez zastosowanie innych kryteriów rozróżnienia – prowadzą faktycznie do tego samego skutku.

58 W niniejszej sprawie Centrale Raad van Beroep wskazuje, że z art. 4a TW wynikają dwa rodzaje pośredniego odmiennego traktowania ze względu na przynależność państwową, które, jeżeli chodzi o ich ewentualne uzasadnienie, należy poddać odrębnej ocenie.

59 Po pierwsze sąd ten uważa, iż bardzo prawdopodobne jest, że liczba uprawnionych do świadczenia mających obywatelstwo inne aniżeli niderlandzkie, wśród nich duża grupa obywateli tureckich, którzy nie są już uprawnieni do świadczenia dodatkowego na podstawie TW, jako że nie zamieszkują już w Niderlandach, jest wyższa od liczby uprawnionych do świadczenia mających obywatelstwo niderlandzkie, którzy znacznie częściej nadal zamieszkują w Niderlandach.

60 W tym kontekście, w uzasadnieniu zniesienia możliwości przenoszenia za granicę świadczeń dodatkowych przyznawanych na podstawie TW Królestwo Niderlandów powołuje – postrzegane jako nastręczającą problemów – kontrolę służącą weryfikacji sytuacji osobistej i majątkowej osób niezamieszkujących w Niderlandach, finansowanie tego świadczenia z budżetu państwa, pragnienie ustawodawcy krajowego dotyczące powrotu do pierwotnej koncepcji zabezpieczeń społecznych oraz charakter szczególny TW, która służy uzupełnieniu świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego w celu osiągnięcia poziomu wynagrodzenia minimalnego w Niderlandach.

61 Jeżeli chodzi o warunki kontroli, sąd krajowy wskazał na istnienie dwustronnej umowy międzynarodowej zawartej z Republiką Turcji, która przewiduje możliwości dokonywania kontroli w tym państwie. Centrale Raad van Beroep zastanawia się, czy inne względy, szczególnie o charakterze finansowym, mogą stanowić dostateczne uzasadnienie przedmiotowego odmiennego traktowania, jakie ma miejsce w zawisłej przed nim sprawie.

62 Po drugie pośrednie odmienne traktowanie ze względu na przynależność państwową ma w opinii sądu krajowego miejsce, gdyż świadczenie dodatkowe wypłacane pozwanym w postępowaniu przed sądem krajowym zostało całkowicie zniesione ze skutkiem od dnia 1 lipca 2003 r., ze względu na fakt zamieszkiwania zainteresowanych w Turcji, podczas gdy stosowanie przepisów przejściowych przewidujące stopniowe znoszenie tego świadczenia w stosunku do uprawnionych mających obywatelstwo państwa członkowskiego bądź niektórych państw trzecich, lecz zamieszkujących na terytorium Unii, rozpoczęto dopiero w 2007 r.

63 W tej kwestii Uwv wyjaśnił, że odmienne traktowanie mające miejsce w niniejszym przypadku musi być postrzegane w świetle ograniczonych celów układu stowarzyszeniowego, polegających na stopniowym realizowaniu swobody przepływu pracowników tureckich oraz stałym i stopniowym rozwoju stosunków gospodarczych pomiędzy państwami członkowskimi i Turcją. W jego opinii nie jest zatem możliwe przyznanie art. 9 układu stowarzyszeniowego tego samego znaczenia co w przypadku art. 12 WE.

64 Sąd krajowy ma jednakże wątpliwości, czy wzgląd ten stanowi dostateczne uzasadnienie dla stwierdzonego odmiennego traktowania. Sąd ten dodaje, że w ramach wykładni art. 9 układu stowarzyszeniowego pragnie również uzyskać wyjaśnienie, jakie elementy są istotne z punktu widzenia oceny zgodności uregulowania krajowego ze swobodami podstawowymi, których poszanowanie zapewnia Trybunał, zagwarantowanymi w EKPC i pierwszym protokole dodatkowym.

65 W tych okolicznościach Centrale Raad van Beroep postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy biorąc pod uwagę brzmienie oraz cel i charakter decyzji nr 3/80 oraz układu [stowarzyszeniowego], art. 6 ust. 1 [akapit pierwszy] decyzji nr 3/80 ustanawia jasne i jednoznaczne zobowiązanie, którego wypełnienie lub skutki nie są zależne od przyjęcia innego aktu prawnego, tak że przepis ten może mieć skutek bezpośredni?

2) W przypadku udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi twierdzącej:

a) Czy na potrzeby stosowania art. 6 ust. 1 decyzji nr 3/80 uwzględnienia w jakikolwiek sposób wymagają zmiany wprowadzone do rozporządzenia nr 1408/71, które po dniu 19 września 1980 r. zostały dodane w odniesieniu do specjalnych świadczeń nieskładkowych?

b) Czy w tym kontekście znaczenie ma art. 59 protokołu dodatkowego do układu stowarzyszeniowego?

3) Czy art. 9 układu stowarzyszeniowego należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie stosowaniu ustawowego uregulowania państwa członkowskiego, takiego jak art. 4a niderlandzkiej TW, które prowadzi do pośredniego odmiennego traktowania ze względu na przynależność państwową,

— po pierwsze, ponieważ do świadczenia dodatkowego nie jest (już) uprawniona znacznie większa liczba osób mających obywatelstwo inne niż niderlandzkie, niezamieszkująca już na terytorium Niderlandów, wśród nich duża grupa obywateli tureckich, aniżeli osób mających obywatelstwo niderlandzkie,

— i, po drugie, ponieważ uregulowanie to znosi świadczenia dodatkowe na rzecz obywateli tureckich, zamieszkujących w Turcji, ze skutkiem od dnia 1 lipca 2003 r., podczas gdy w stosunku do osób mających obywatelstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej bądź [pewnych] państw trzecich, o ile zamieszkują one na terytorium Unii Europejskiej, świadczenia dodatkowe są znoszone (stopniowo) dopiero począwszy od dnia 1 stycznia 2007 r.?".

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

66 Poprzez swoje pierwsze pytanie sąd krajowy pragnie ustalić, czy art. 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80 wywołuje skutek bezpośredni w państwach członkowskich.

67 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału przepis umowy zawartej przez Wspólnotę z państwami trzecimi należy postrzegać jako przepis bezpośrednio skuteczny, jeżeli uwzględniając jego brzmienie oraz cel i charakter tej umowy, zawiera on jasny i jednoznaczny obowiązek, którego wypełnienie i skutki nie są uzależnione od wydania kolejnego aktu. Te same warunki mają zastosowanie w sytuacji, w której chodzi o stwierdzenie, czy przepisy decyzji Rady Stowarzyszenia mogą mieć skutek bezpośredni (zob. w szczególności wyrok z dnia 4 maja 1999 r. w sprawie C-262/96 Sürül, Rec. s. I-2685, pkt 60 i przytoczone tam orzecznictwo).

68 Biorąc pod uwagę jego brzmienie, art. 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80 ustanawia w jasnym, precyzyjnym i bezwarunkowym sformułowaniu skierowany do państw członkowskich zakaz obniżania, zmieniania, znoszenia, odbierania i zajmowania wymienionych w tym przepisie świadczeń z tego powodu, że uprawniony zamieszkuje na terytorium Turcji lub innego państwa członkowskiego aniżeli państwo, na którego terytorium siedzibę ma podmiot zobowiązany do wypłaty świadczenia.

69 Jak słusznie podkreśliła Komisja Europejska, przepis ten ustanawia obowiązek osiągnięcia konkretnego rezultatu, mianowicie zakaz wszelkich ograniczeń przenoszenia praw do świadczeń nabytych przez obywateli tureckich na podstawie ustawodawstwa państwa członkowskiego. Obowiązek ten może zatem zostać powołany przez zainteresowanego przed sądem krajowym w uzasadnieniu żądania odstąpienia od stosowania sprzecznych z nim przepisów prawnych państwa członkowskiego, przy czym wywoływanie przez ten przepis takiego skutku nie wymaga przyjęcia dodatkowych środków (zob. analogicznie ww. wyrok w sprawie Sürül, pkt 63).

70 Artykuł 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80 ma również charakter, który wyraźnie odróżnia go od charakteru przepisów technicznych służących koordynacji rożnych ustawodawstw krajowych w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, takich jak zawarte w art. 12 i 13 tejże decyzji, których dotyczyła sprawa C-277/94 Taflan-Met i in., w której wyrok wydany został w dniu 10 września 1996 r., Rec. s. I-4085, i w odniesieniu do których Trybunał orzekł, że nie mają one skutku bezpośredniego

na terytorium państw członkowskich, dopóki dodatkowe środki niezbędne dla ich wykonania nie zostały przyjęte przez Radę.

71 Interpretacji tej nie podważa fakt, że art. 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80 precyzuje, iż zakaz stosowania klauzul zamieszkania, który ustanawia, wywołuje skutki „z zastrzeżeniem odmiennego uregulowania niniejszej decyzji". W kwestii tej wystarczy zauważyć, że decyzja ta nie przewiduje żadnego uchylenia ani ograniczenia zakazu stosowania klauzul zamieszkania przewidzianego w tym przepisie.

72 Ponadto z tych samych względów co przywołane w pkt 70–72 ww. wyroku w sprawie Sürül, stwierdzeniu, że art. 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80 może regulować bezpośrednio sytuację jednostek, nie przeczy badanie przedmiotu i charakteru układu stowarzyszeniowego, z którym ten przepis jest powiązany.

73 Wynika z tego, że art. 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80 ustanawia precyzyjną, bezwarunkową i dostatecznie nadającą się do stosowania zasadę, aby była ona stosowana przez sąd krajowy, i może on zatem regulować sytuację prawną jednostek.

74 Na pytanie pierwsze należy zatem odpowiedzieć, że art. 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80 należy interpretować w ten sposób, że ma on skutek bezpośredni, tak że obywatele tureccy, do których ten przepis się stosuje, mogą powołać się na niego bezpośrednio przed sądami krajowymi państw członkowskich, aby spowodować odstąpienie od stosowania norm prawa wewnętrznego, które są z nim sprzeczne.

W przedmiocie pytania drugiego

75 Poprzez swoje drugie pytanie sąd odsyłający zasadniczo zmierza do ustalenia, czy art. 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, takiemu jak zawarte w art. 4 TW, w zakresie, w jakim znosi ono prawo do świadczenia dodatkowego, przyznanego na podstawie ustawodawstwa krajowego, gdy uprawnieni do tego świadczenia nie zamieszkują już na terytorium tego państwa.

76 W tym kontekście należy przypomnieć, że art. 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80 ustanawia zasadę zakazu stosowania klauzul zamieszkania w odniesieniu do świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego, których dotyczy, do których zaliczają się świadczenia z tytułu inwalidztwa.

77 Jak wynika z postanowienia odsyłającego, strony postępowania przed sądem krajowym przyznają, że świadczenie socjalne, takie jak świadczenie dodatkowe wypłacane w ramach systemu zabezpieczenia społecznego, takiego jak ustanowiony przez WAO, należy traktować jako świadczenie z tytułu inwalidztwa w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. b) decyzji nr 3/80 i w związku z tym należy ono do przedmiotowego zakresu zastosowania art. 6 ust. 1 akapit pierwszy tejże decyzji.

78 Ponadto bezsporne jest, że pozwani w postępowaniu przed sądem krajowym są obywatelami tureckimi, którzy legalnie przebywali i pracowali na terytorium państwa członkowskiego. W następstwie wykonywania pracy najemnej przez pewien okres nabyli prawo do świadczenia socjalnego na podstawie ustawodawstwa przyjmującego państwa członkowskiego. W niniejszej sprawie chodzi o rentę inwalidzką, jako że zainteresowani stali się niezdolni do dalszej pracy, oraz świadczenie dodatkowe przewidziane przez TW, ponieważ kwota renty, do której otrzymywania byli uprawnieni, znajdowała się poniżej wynagrodzenia minimalnego. Te dwa świadczenia były faktycznie wypłacane przez pewien okres, również w Turcji, po tym jak zainteresowani

wrócili na jej terytorium, zgodnie z art. 39 ust. 4 protokołu dodatkowego, który przewiduje możliwość przenoszenia emerytur i rent, odpraw pośmiertnych i rent inwalidzkich, do których uprawnienie zostało nabyte w państwach członkowskich.

79 W tych okolicznościach pozwani w postępowaniu krajowym należą do podmiotowego zakresu zastosowania art. 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80 jako pracownicy mający obywatelstwo tureckie, którzy są uprawnieni do świadczenia pieniężnego z tytułu inwalidztwa na podstawie przepisów państwa członkowskiego i którzy zamieszkują obecnie w Turcji.

80 Należy dodać, że jak zostało już stwierdzone w pkt 71 niniejszego wyroku, decyzja nr 3/80 nie przewiduje żadnego uchylenia ani ograniczenia zakazu stosowania klauzul zamieszkania przewidzianego w jej art. 6 ust. 1 akapit pierwszy.

81 W świetle powyższych rozważań wszystkie wymogi stosowania art. 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80 do sytuacji, takiej jak w postępowaniu przed sądem krajowym, są spełnione.

82 Z tego wynika, że obywatele tureccy, tacy jak pozwani w postępowaniu przed sądem krajowym, mogą skutecznie powoływać się na art. 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80, domagając się, aby świadczenie dodatkowe, które otrzymywali na podstawie WAO, było im nadal wypłacane w Turcji.

83 Na sformułowany powyżej wniosek nie ma wpływu okoliczność, że jeżeli chodzi o świadczenie socjalne, takie jak świadczenie dodatkowe, reżim przewidziany aktualnie przez rozporządzenie nr 1408/71 różni się od reżimu przewidzianego przez decyzję nr 3/80.

84 Rozporządzenie nr 1408/71 było bowiem zmieniane od czasu przyjęcia rozporządzenia nr 1247/92. Od wejścia w życie tego ostatniego rozporządzenia w dniu 1 czerwca 1992 r. specjalne świadczenia pieniężne o charakterze nieskładkowym tego samego typu co świadczenie dodatkowe na podstawie WAO zostały wyraźnie włączone do przedmiotowego zakresu zastosowania rozporządzenia nr 1408/71 na podstawie art. 4 ust. 2a lit. a) tego rozporządzenia.

85 Ponadto, począwszy od tego samego dnia, rozporządzenie nr 1247/92 dodało do rozporządzenia nr 1408/71 nowy art. 10a, który wprowadził wyjątek od obowiązku przenoszenia świadczeń, przewidzianego w art. 10 ust. 1 tego ostatniego rozporządzenia.

86 Ponadto rozporządzenie nr 647/2005 dodało TW, w brzmieniu zmienionym w 2000 r. przez BEU, do zawartej w załączniku IIa do rozporządzenia nr 1408/71, w brzmieniu zmienionym przez rozporządzenie nr 1247/92, listy specjalnych świadczeń nieskładkowych w rozumieniu art. 4a rozporządzenia nr 1408/71, do których, zgodnie z art. 10a tego rozporządzenia, obowiązek przenoszenia świadczeń, przewidziany w art. 10 tego rozporządzenia nie ma zastosowania.

87 Na tej podstawie Królestwo Niderlandów przystąpiło do zniesienia względem obywateli Unii prawa do świadczenia dodatkowego przewidzianego uprzednio przez TW, jeżeli uprawnieni nie zamieszkiwali na terytorium Niderlandów.

88 Jednakże w okolicznościach takich jak w postępowaniu przed sądem krajowym sytuacja, w której byli tureccy pracownicy migrujący, którzy powrócili do Turcji, nadal korzystają, na podstawie art. 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80, ze świadczenia socjalnego takiego jak sporne świadczenie dodatkowe, podczas gdy zostało ono zniesione w stosunku do obywateli Unii niezamieszkujących na terytorium państwa członkowskiego, które je przyznało, nie może być uznana za niezgodną z wymogami art. 59 protokołu dodatkowego, zgodnie z którym obywatele tureccy nie mogą

znaleźć się w sytuacji bardziej korzystnej niż obywatele Unii (zob. podobnie w szczególności wyrok z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie C-228/06 Soysal i Savatli, Zb.Orz. s. I-1031, pkt 61).

89 Po pierwsze art. 39 ust. 4 tego samego protokołu dodatkowego przewiduje wyraźnie przenoszenie do Turcji pewnych świadczeń socjalnych, wśród nich emerytur i rent inwalidzkich, do których uprawnienie zostało nabyte na podstawie ustawodawstwa jednego lub większej liczby państw członkowskich.

90 Po drugie art. 2 tiret pierwsze decyzji nr 3/80 obejmuje zakresem zastosowania tej decyzji pracowników tureckich, którzy „podlegali" ustawodawstwu jednego lub większej liczby państw członkowskich, bez żadnego doprecyzowania, podczas gdy w przypadku członków rodziny tych pracowników, zgodnie z tiret drugie tego samego art. 2, wymagane jest, aby ci członkowie rodzin „zamieszk[iwali] na terytorium jednego z państw członkowskich".

91 Ponadto zastosowanie w ramach decyzji nr 3/80 reżimu obowiązującego aktualnie na podstawie rozporządzenia nr 1408/71 w odniesieniu do specjalnych świadczeń nieskładkowych sprowadziłoby się do zmiany tej decyzji, podczas gdy, zgodnie z art. 8 i 22 układu stowarzyszeniowego, kompetencja ta jest zarezerwowana jedynie dla Rady Stowarzyszenia.

92 W końcu należy stwierdzić, że pozwani w postępowaniu przed sądem krajowym powrócili do Turcji po tym, jak stali się niezdolni do pracy w przyjmującym państwie członkowskim.

93 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem obywatel turecki legalnie zatrudniony na rynku pracy państwa członkowskiego w rozumieniu art. 6 decyzji nr 1/80 z dnia 19 września 1980 r. w sprawie rozwoju stowarzyszenia, przyjętej przez Radę Stowarzyszenia utworzonej na mocy układu stowarzyszającego, nie może wywodzić z tej

decyzji prawa do dalszego przebywania na terytorium tego państwa członkowskiego po tym, jak był ofiarą wypadku przy pracy, który spowodował u niego trwałą utratę zdolności do pracy, która definitywnie wykluczyła go z rynku zatrudnienia (zob. wyrok z dnia 6 czerwca 1995 r. w sprawie C-434/93 Bozkurt, Rec. s. I-1475, pkt 42).

94 W tych warunkach nie jest zasadne twierdzenie, że zainteresowani opuścili terytorium przyjmującego państwa członkowskiego z własnej inicjatywy i bez uzasadnionych powodów i że takie zachowanie pociąga za sobą utratę praw nabytych na podstawie stowarzyszenia EWG–Turcja (zob. w szczególności wyrok z dnia 4 lutego 2010 r. w sprawie C-14/09 Genc, Zb.Orz. s. I-931, pkt 42).

95 Zatem sytuacja byłych tureckich pracowników migrujących, takich jak pozwani w postępowaniu przed sądem krajowym, w zakresie, w jakim powrócili do Turcji po tym, jak utracili prawo pobytu w przyjmującym państwie członkowskim z powodu okoliczności, iż stali się niezdolni do pracy w tym państwie członkowskim, nie może być, na potrzeby stosowania art. 59 protokołu dodatkowego, w użyteczny sposób porównywana z sytuacją obywateli Unii, ponieważ obywatele Unii, będąc uprawnieni do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państwa członkowskiego, które przyznało przedmiotowe świadczenie, po pierwsze, mogą zdecydować się na opuszczenie terytorium tego państwa, tracąc prawo do tego świadczenia, i po drugie, mają prawo powrócić w każdej chwili do danego państwa członkowskiego (zob. analogicznie wyroki: z dnia 18 lipca 2007 r. w sprawie C-325/05 Derin, Zb.Orz. s. I-6495, pkt 68; a także z dnia 22 grudnia 2010 r. w sprawie C-303/08 Bozkurt, Zb.Orz. s. I-13445, pkt 45).

96 Uwzględniając całokształt powyższych rozważań, na pytanie drugie należy udzielić odpowiedzi, że art. 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80 należy interpretować w ten sposób, że w okolicznościach takich jak w postępowaniu przed sądem krajowym stoi on na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, które, tak jak art. 4 TW, znosi prawo do świadczenia takiego jak świadczenie dodatkowe, przyznanego na podstawie ustawodawstwa krajowego, względem byłych tureckich pracowników migrujących, gdy powrócili oni do Turcji po tym, jak utracili prawo pobytu w przyjmującym państwie członkowskim z powodu okoliczności, iż stali się niezdolni do pracy w tym państwie członkowskim.

W przedmiocie pytania trzeciego

97 Trzecie pytanie zadane przez sąd krajowy dotyczy w istocie wpływu, w sytuacji takiej jak w postępowaniu przed sądem krajowym, zasady równego traktowania, ustanowionej w art. 9 układu stowarzyszeniowego, która zakazuje wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową „bez uszczerbku dla przepisów szczególnych, które mogą być stanowione [przez Radę Stowarzyszenia] zgodnie z art. 8" tegoż układu.

98 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału art. 3 ust. 1 decyzji nr 3/80 wykonuje i uściśla, w szczególnej dziedzinie zabezpieczenia społecznego, ogólną zasadę niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową, ustanowioną w art. 9 układu stowarzyszeniowego (zob. ww. wyrok w sprawie Sürül, pkt 64; wyroki: z dnia 14 marca 2000 r. w sprawach połączonych C-102/98 i C-211/98 Kocak i Örs, Rec. s. I-1287, pkt 36; a także z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie C-373/02 Öztürk, Rec. s. I-3605, pkt 49).

99 Jak wynika z samego brzmienia art. 3 ust. 1 decyzji nr 3/80, artykuł ten stosuje się „z zastrzeżeniem przepisów szczególnych, zawartych w [t]ej decyzji".

100 Otóż art. 6 ust. 1 akapit pierwszy tejże decyzji stanowi taki przepis szczególny, co do znaczenia którego Trybunał orzekł już w ramach pytań pierwszego i drugiego.

101 W świetle powyższych rozważań na pytanie trzecie należy odpowiedzieć, że art. 9 układu stowarzyszeniowego nie ma zastosowania do sytuacji takiej, jak w postępowaniu przed sądem krajowym.

W przedmiocie kosztów

102 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji Rady Stowarzyszenia nr 3/80 z dnia 19 września 1980 r. o stosowaniu systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich Wspólnot Europejskich do prawników tureckich i członków ich rodzin należy interpretować w ten sposób, że ma on skutek bezpośredni, tak że obywatele tureccy, do których ten przepis się stosuje, mogą powołać się na niego bezpośrednio przed sądami krajowymi państw członkowskich, aby spowodować odstąpienie od stosowania norm prawa wewnętrznego, które są z nim sprzeczne.**

2) **Artykuł 6 ust. 1 akapit pierwszy decyzji nr 3/80 należy interpretować w ten sposób, że w okolicznościach takich jak w postępowaniu przed sądem krajowym stoi on na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, które, tak jak art. 4a Toeslagenwet (ustawy o świadczeniach dodatkowych) z dnia 6 listopada 1986 r., znosi prawo do świadczenia takiego jak dodatek do renty inwalidzkiej, przyznanego na podstawie ustawodawstwa krajowego, względem byłych tureckich pracowników migrujących, gdy powrócili oni do Turcji po tym, jak utracili prawo pobytu w przyjmującym państwie członkowskim z powodu okoliczności, iż stali się niezdolni do pracy w tym państwie członkowskim.**

3) Artykuł 9 Układu ustanawiającego stowarzyszenie między Europejską Wspólnotą Gospodarczą a Republiką Turcji, podpisanego w dniu 12 września 1963 r. w Ankarze przez Republikę Turcji z jednej strony i przez państwa członkowskie EWG oraz Wspólnotę z drugiej strony, który został zawarty, zatwierdzony i ratyfikowany w imieniu tej ostatniej decyzją Rady 64/732/EWG z dnia 23 grudnia 1963 r., nie ma zastosowania do sytuacji takiej jak w postępowaniu przed sądem krajowym.

Podpisy